סוכנות לקטעי עתונות
רחוב הרברט סמואל 4
ת.ד. 724, טלפון 234252
ירושלים
2 מרץ 19..
הארץ

מבט ראשון
עדנה אדטו

מבט שני: ואדי רושמיה

ואדי רושמיה הוא מקום שכוח־אל, אחד משלושת הוואדיות של חיפה: סאליב, ניסנאס ורושמיה. תושבי המקום החיים בתנאי דיור תת־אנושיים מזה שנים רבות, הם יהודים שעלו לישראל בשנת 1949 מצפון אפריקה וממזרח אירופה ולא רצו להתיישב בעיירות פיתוח, בדואים שהגיעו לחיפה וערבים שבתיהם בוואדי סאליב נהרסו.

הסרט מתמקד בשלוש משפחות תושבות ואדי רושמיה: משפחה יהודית שעלתה לארץ מרומניה והגיעה לוואדי רושמיה ממעברת טירה, משפחה ערבית שגרה בעבר בוואדי סאליב ואחרי שביתה נהרס עברה לרושמיה, ומשפחה מעורבת (הבעל יהודי והאשה ערבית).

את הסרט ביים עמוס גיתאי, ארכיטקט במקצועו. הוא מנסה לבדוק מחי מידת שיתופם של התושבים בתהליך השיקום והבניה של איזור מגוריהם, בהסתמך על שתי גישות — האחת גורסת כי הרשויות יודעות בדיוק מהם צרכיו של התושב ולכן אין צורך לשתפו בתהליך שיקום מגוריו, והאחרת גורסת כי יש לשתף את התושב ולהעניק לו את מלוא העזרה בשיקום. עמוס גיתאי עצמו סבור, כארכיטקט, שאי־אפשר „לתכנן שכונות מגורים לאנשים ממוצעים". הוא טוען, שאין אנשים „ממוצעים", במציאות, בכל תהליך של בניה ושיקום יש להתייעץ בראש ובראשונה עם תושבי המקום.

את גישתו מנסה עמוס ליישם הלכה למעשה בימים אלה בפרוייקט ניסיוני ראשון במינו בארץ, שבו יתכנן יחד עם קבוצת תושבים כפר מגורים ליד העיר נהריה.

עמוס מנסה להביע בסרטיו מה שקשה לבטא בשפת הארכיטקטורה. בעבר ביים כמה סרטים תעודיים־אמנותיים שזכו בפרסים שונים. ביניהם, סרט קצר בן שבע דקות על גטו כושי בארצות הברית, שזכה בפרס הראשון בתחרות סרטים שנערכה באוניברסיטת קליפורניה ב־1976. הסרט הוקרן בסינמטק של פאריס ובבתי הקולנוע בדנמרק ובקנדה. סרטו „כאריזמה" זכה בשני הפרסים הראשונים בתחרות השנתית לסרטי קולנוע קצרים של אוניברסיטת קליפורניה. (ביום א', בשעה 21.30).

לחם חוק: מעצרים

תפקידה של המשטרה בחברה דמוקרטית הוא להגן על הפרט בפני פשיעה ואלימות. לשם כך העניק המחוקק למשטרה סמכויות שונות, ביניהן הזכות לעצור חשוד ל־48 שעות עד לבירור ענייניו. כוח זה המצוי בידי המשטרה מכוח החוק, עלול להיות מופעל בצורה שלילית, שתפגע בחופש הפרט של האזרח. התוכנית „לחם חוק" תנסה לברר אם המשטרה אינגה מפריזה בשימושה בנשק־המעצר. האם נשמרות זכויותיו של העציר (וכזתו להתקשר לעורך־דין ולבן־משפחתו)? לטענת עורכי־דין רבים בארץ, המשטרה אינגה שומרת על חובותיה.

באחרונה רבו התלונות על הכאת עצירים. האם נכונה הטענה שהמשטרה משתמשת באלימות? תלונות רבות שהגיעו לוועדת חוקה חוק ומשפט בכנסת, מביעות דאגה נוכח התופעה של הכאת אסירים. זאת ועוד, כאשר שוטר מכה עציר ומוגשת נגדו תלונה, מבררת המשטרה עצמה את התלונה ומחליטה אם יש להעמידו לדין. כאשר העבירה חמורה מועברת אומנם התלונה אל היועץ המשפטי למשטרה, אולם המשטרה עצמה היא שמחליטה עם העבירה היא חמורה, ואם יש להעבירה לידיעת היועץ המשפטי. בשעתו דרש היועץ המשפטי לממשלה דאז, הפרופסור אהרון ברק, לשנות מצב זה, אולם ועדת שומרון שדנה בסוגיה, לא המליצה על שינוי.

כאשר ריצה המשטרה לעצור חשוד ליותר מ־48 שעות, היא זקוקה לצו של שופט. במציאות מובאים מספר גדול של עצירים מדי יום לפני שופט השלום. מרבית העצירים אינם מיוצגים על־ידי עורך־דין, והדיון בהארכת מעצרם נערך בחפזון. במחקר שנערך ב־1973 על־ידי הפרופסור דוד ליבאי נמצא, כי דיון בהארכת מעצר של השוד ללא עורך־דין נמשך 3—2 דקות בלבד. האם במשך זמן כה קצר מסוגל השופט לבדוק בקפדנות את פעולת המשטרה? מה אפשר לעשות כדי שימונה לחשוד עורך־דין?

העתונות רואה עצמה כמפקחת על פעולות המשטרה, ומדווחת לציבור על מעצרים. מאידך מואשמת העתונות (הניזונה בדרך־כלל מפרסומי המשטרה) בפרסום שמו של החשוד, דבר המגביר פי כמה את סבלו והמשמש מכשיר לחץ נוסף על המעצר גופו.

כיום אין נוהגים לפצות עצירים שנעצרו ושוחררו ללא הגשת כתב אישום נגדם. במשרד המשפטים דנים בימים אלה באפשרות לפצות עצירים לפי קריטריונים מיוחדים שייקבעו. בשאלות אלה ואחרות תדון התוכנית „לחם חוק". (ביום ב' בשעה 21.30).

כשהרוכבים צועדים בסך

ביום שלישי תשדר הטלוויזיה תוכנית שאותה תנחה הזמרת דיון וואר־וויק, בשם „כל כוכבי הג'אז" ובה יוצגו אמני ג'אז דגולים מן הבולטים בעולם. השם מעט יומרני מדי, שכן ב־50 דקות אי־אפשר להציג את גדולי הג'אז כולם. אבל אלה שיופיעו בתוכנית מייצגים נאמנה את הג'אז כיום וכפי שהיה לפני שלושים שנה ויותר. לדוגמא, קאונט בייסי, הנחשב אחד מהמעולים באמני הג'אז ומן „האבות המייסדים". יחד עם תזמורתו הקליט בייסי יותר מ־50 אריכי נגן הכוללים מאות קטעים המוכרים לחובבי הג'אז הטוב באשר הם.

בפעילותו המוסיקאלית החל בייסי באמצע שנות השלושים בעיר הולדתו, קנזאס סיטי, שם אירגן את להקתו הראשונה. בילדותו חלם על קאריירה של מתופף, אך בהשפעת פסנתרנים גדולים של אותה התקופה עבר אל הפסנתר והפך נגן מעולה. כאשר זכה בייסי בחוזה הקלטות עם חברת „קולומביה", עלה על דרך המלך שהובילה אותו למעמד של אמן ג'אז נערץ.

בייסי הירבה להופיע עם תזמורתו בקונצרטים והשתתף אף בכמה סרטים שהופקו בהוליווד (לפני כמה שנים, שב בייסי אל המסך הגדול בקטע קצרצר בסרטו של מר ברוקס „אוכפים לוהטים", בשנת 1961 הופיע לפני הנשיא קנדי ובשנת 1966 כובד בהופעה לפני המלכה אליזבת בלונדון.

שמו של בייסי, יחד עם אלה של לואי אמסטרונג ודיוק אלינגטון, מהווה אבן־פינה בתולדות הג'אז. גם דיזי גילספי מופיע בתוכנית, וגם הוא מוכר היטב לחובבי הג'אז. בארץ הופיע גילספי לפני שנים אחדות עם הרכב בשם „שליחי הג'אז" שבו הופיעו מספר ענקי ג'אז כגון תלוניוס מונק (פסנתר) וארט בלייקי (תופים). גילספי הוא מאבותיו של ה„ביבאפ", אחד הסגנונות שצמחו מתוך הג'אז המקובל. נוסף על היותו חוצרן מעולה התפרסם גילספי גם בפולחן האישיות שיצרו חסידיו סביב דמותו. סגנון לבושו (גילספי נהג לחבוש כומתה ומשקפיים ולטפח זקנקן), הילוכו ואפילו אופן דיבורו וצחוקו, כשה„ביבאפ", שהוגדר בימיו הגדולים כמוסיקת המחאה של הכושים „התמסד", הפכו גם מבקריו הגדולים של גילספי לחסידיו, והוא מוכר כיום כאחד התורמים החשובים להתפתחות הג'אז.

מן הדור ה„ישן" של הג'אז מופיעים עוד לאיונל האמפטון (גם הוא ביקר בישראל, בשנות השישים, כמדומני) וג'רי מאליגן. הדור ה„חדש" של הג'אז מיוצג על־ידי סטאן גץ והארבי האנקוק, שניהם אמנים ידועים ונערצים. גץ היהודי התחיל את דרכו כנגן בחתונות כקליזמר פשוט. קפיצת הדרך שלו אל הג'אז לא היתה קלה. גץ שילב סגנונות ומקצבים חדשניים במוסיקה שלו, ודין הותר הקליט ג'ז עם „בוסה נובה" יחד עם הזמרת אסטרוד ג'ילברטו. כאשר ביקר גץ בארץ לפני שנתיים או שלוש, כאורח הפסטיוואל הישראלי, נפגש כאן עם הגיטריסט הישראלי יוסי פיאמנטה והתוצאה היתה התלהבות גדולה מצד גץ לשיתוף פעולה בינו לבין להקתו של פיאמנטה, שהוליד תקליט (שעדיין לא הגיע לשוק).

הארבי האנקוק הוא כיום נגן קלידים. הוא מנגן בפסנתר ובסנתר השמלי. סגנונו התפתח מג'אז למה שכונה ג'אז־רוק, סגנון שבו משתלבים הג'אז, מקצביו ותבניותיו עם אלה של הרוק. סגנון זה מכונה היום „שילוב", והוא מוחק כמעט לחלוטין את הפופ. הג'אז, מוסיקת הנשמה, הריתם אנד בלוז וה„פאנקי", שגם הוא שילוב של כמה סגנונות „שחורים", בעת האחרונה נוטה האנקוק בהדרגה לתחום הדיסקו, ולא מכבר אף צעד התקליטון „חשבתי שזו את" בביצוע במצעדי הפזמונים. אך גם הדיסקו שלו איננו טהור, ויש בו השפעות מן האסכולה הקודמת שלו, הג'אז והג'אז־רוק.

התוכנית תנסה להציג את אמני הג'אז האלה, המייצגים את מוסיקת הג'אז על מכלול גווניה, וכדאי לצפות בה (כל כוכבי הג'אז, יום ג' בשעה 21.30).

א.מ.

לוי אשכול: הערכה מחודשת

לוי אשכול, ראש הממשלה השלישי של ישראל, שמור בזכרונם של רבים כאדם אפור, הסכן, פשרן, מעורר גיחוך, נואם גרוע, אדם החסר ברק ובאריזמה של מנהיג. כאשר פרש בן־גוריון ז"ל, ראש הממשלה הראשון של ישראל, מראשות הממשלה בשנת 1963, אמר על אשכול: „הוא לא יורש שלי, זה הגיע לו בזכות עצמו. המדינה נמצאת בידיים באמנות מוכשרות, מאורמנות ומסורות. אני הולך בלב שקט". אחרי הבחירות בשנת 1965, שבהן יצא בן־גוריון בראש רשימת רפ"י ולא זכה בהצלחה שלה קיווה, אמר: „אעשה הכל כדי לשחרר את ישראל מהמשטר המושחת והמטומטם שהשתלט עליה..."

בן־גוריון קרא לאשכול שקרן וסחדן, ותבע את התפטרותו של אשכול כפי שעשה בשנת 1940 לצ'מברלין. בן־גוריון ורפ"י לא חדלו להאבק נגד אשכול. על תקופת ההמתנה, ערב מלחמת ששת הימים, אמרת גולדה מאיר ז"ל: „היתה אי שביעות רצון גוברת (גם אם בלתי הגיונית) ממנו, שהתבטאה בלחץ גובר למינויו של שר ביטחון חדש, נועז יותר וכאריזמאטי יותר. מרבית הישראלים סמכו על דיין שימציא להם משהו שאשכול אינו יכול לתת. אולי הם תפסו את הידיעה הוודאית שהם מונהגים בזמן של לחץ על ידי איש לוחם". וכך מונה משה דיין, בראשית חודש יוני 1967, כשר הביטחון.

„לפי מיטב הכרתי", אמרה גולדה מאיר בראיון לטלוויזיה ששודר לפני עשר שנים, במלאת שבעה למותו של אשכול, „נעשה לו עוול. זה לא הגיע לו..."

אשכול „מתוייק" בזיכרונם של רבים מאתנו כפשרן, הסכן וחסר כאריזמה. יהודה קורן, עורך התוכנית, סבור זה שנים אחדות כי זוהי טעות. נעשה לו עוול גדול, לדעתו, והתוכנית תנסה לבחון את דמותו מזווית שונה. אשכול העיד על עצמו: „אני מתפשר עד להחלטה". אלה שעבדו אתו בכפיפה אחת הסבירו, במהלך התחקיר שערכה רחל רובינשטיין, כי אשכול נהג לבדוק כל נושא מכל צדדיו, ולשמוע את דעתם של כל הנוגעים בדבר קודם לקבלת ההחלטה.

סרט הפתיחה של התוכנית בת 15 הדקות מתאר את פועלו של לוי אשכול, ומביא פרקים נבחרים מתולדות חייו. הוא היה מיוזמי הקמת חברת „מקורות", סגן שר הביטחון ב־1948 ושר החקלאות בשנים 1952—1950. במקביל לתפקידו זה ולתקופה שבה שימש כשר האוצר (1963—1952), היה אשכול גם ראש מחלקת התתיישבות של הסוכנות. הסרט הקצר מורכב מקטעי ארכיון ומהקלטות מדבריהם של בן־גוריון, לוי אשכול וגולדה מאיר. הוא מתאר בין השאר את ה„קרעים" בתקופת הפרשה, את התפטרותו של בן־גוריון ואת ההתמודדות עם רפ"י.

בדיון שיתקיים אחרי הסרט באולפן, ייעשה נסיון להגיע לידי הערכה היסטורית מחודשת של לוי אשכול, מזווית מאוחרת. לא תהיה בדיון התייחסות לתחום הכלכלי. „שוכנענו שהפרופורציות הכלליות של שנות השישים מתגמדות לעומת מצב האינפלציה בימינו", מסביר עורך התכנית, יהודה קורן. את הדיון ינחה ההיסטוריון עמוס אילון וישתתפו בו אבא אבן, שהיה אז שר החוץ ותמיד זוהה כ„איש של אשכול"; חיים הרצוג, שבתקופת היותו מושל יהודה ושומרון היה קשור בנושא הפשרות עם ירדן בשנת 1967; גד יעקובי, שפרש יחד עם בן־גוריון והקים את רפ"י ויוסי שריד, ששימש באותה תקופה דוברו של אשכול, שר הביטחון, עזר וייצמן, סרב להשתתף בתוכנית, לעומת זאת הושיטה עזרה רבה מרים אשכול.

זוהי תוכנית הטלוויזיה הראשונה של יהודה קורן, הלומד עתה בקורס במאי וידיאו בטלוויזיה ומנסה את כוחו גם בהפקת תוכניות. ברדיו ערך והפיק תוכניות הסברה והיסטוריה. התוכנית „לוי אשכול — הערכה מאוחרת" תשודר ב־8 במארס, במלאות עשר שנים למותו של אשכול.

(ביום ה' בשעה 21.30).

הבימאי עמוס גיתאי (במרכז), וצוות הצילום בוואדי רושמייה.

לוי אשכול, ושר הביטחון הכאריזמטי (שני משמאל)

קאונט בייסי

ליונל האמפטון

דיזי גילספי

ג'רי מאליגן

סטן גץ

דיון וואר־וויק